

Håkan Boström: I dag handlar det väldigt ofta om att göra upp med en abstrakt 1990-talsliberalism som aldrig förstod sina egna förutsättningar och konsekvenser.

Ledare, sidan 2

Varv, Volvo, ängar och jordbruk i Lundby

Göteborgiana: I GP:s nya serie Superlokalt kommer Karin Frid att besöka olika platser i Göteborg och berätta om dess historia, utveckling och samtid. Först ut är stadsdelen Lundby.

Sidan 38

De skyfflar glas för miljoner

Elionor Sidibeh och Mujo Zeka sopar upp glas-krosset vid en hållplats i Partille. Vandaliseringen av väderskydd ökar och kostar göteborgarna miljontals kronor varje år.

Sidan 10

BILD: ANDERS YLANDER

Anställd för att hjälpa romer köpte sex på Rosenlund

GP granskar: En augustikväll 2013 ser civilpoliserna en man och en kvinna försvinna in bakom Engelska kyrkan.

Kvinnan har tidigare förekommit i en utredning, som ett offer i en omfattande traffickinghärva i Göteborg där sex rumänska män dömdes för att ha tvingat romska

kvinnor att prostituera sig på Rosenlund.

Bakom kyrkan ertappar polisen mannen med byxorna nere och kvinnan visar upp kontanterna hon fått. Han döms – mot sitt nekande – till dagsböter.

GP kan nu berätta att mannen som fick boten har arbetat med

romsk inkludering för Göteborgs kommun.

En annan kommunanställd man, som bland annat tagit fram en rapport om jämställdhet mellan romska kvinnor och män, har i en livesändning på Facebook bedyrat sin dotters oskuld.

Sidorna 6-8

BILD: RASMUS CANBÄCK

Inga enkla lösningar på grönsaksbristen

Världen: En kombination av omvärldshändelser ska vara förklaringen till vinterns brist på grönsaker i Storbritannien. Och den kommer ta tid att reda ut. Sidan 18

Pandemin förändrade arbetslivet

Ekonomi: Är det fortfarande ok att jobba hemma? GP har talat med fyra större arbetsgivare i Göteborgsregionen om vad som gäller hos dem. Sidan 14

Göteborgare levererar mat och materiel

Nyheter: Mat, leksaker och en ambulans är bara några av de saker som Katja Blank och hennes kollegor nu är på plats i Ukraina för att lämna över. Sidan 12

Kommunanställd köpte sex av traffickingoffer på Rosenlund

En av männen fälldes för sexköp på Rosenlund. Den andra gick ut öppet på Facebook och vittnade om sin dotters oskuld.

Båda arbetar med romsk inkludering för Göteborgs kommun.

Samtidigt larmar en tidigare anställd vid Romano center om en "katastrofal" kvinnosyn:

– De kunde säga typ "va, ska du som kvinna jobba, ska inte du gå hem till din man".

Kvinnan tillhörde ett rumänskt, romskt hallicknätverk. När männen dömts var hon snart tillbaka på gatan igen. Då var en av hennes kunder en man som arbetar för romsk inkludering.

ILLUSTRATION: MARIA KRISTOFERSSON

”

Det är jätteviktigt i en kommunal verksamhet att vara tydliga med att alla människor är lika mycket värda. Det gäller i hela Göteborgs stad och även på Romano center.

Karim Zendegani, verksamhetschef på kommunens förvaltning för demokrati och medborgarservice

Mitt i vintern slår polisen in dörren till en bostad i nordöstra Göteborg. De genomför metodiskt sin husrannsakan bland kvinnorna som bor där, men möts snart av en låst innerdörr.

En av poliserna får tag i en nyckel och låser upp. I rummet hittar han en kvinna med blåtiror under båda ögonen.

– Hon såg inte ut att må bra, säger polisen i förhör.

Husrannsakan är en del av arbetet med att nysta upp en omfattande traffickinghärva i Göteborg. Sex rumänska män i ett romskt nätverk dömdes för att ha utnyttjat romska och rumänska kvinnor och tvingat dem att prostituera sig på Rosenlund.

När domarna fallit förbjuds männen att återvända till Sverige på minst tio år. Kvinnan med blåtirorna är däremot snart tillbaka på Rosenlund igen. Enligt både poliser som arbetat med trafficking och volontärer från gatan fanns sannolikt en ny hallick i bakgrunden då.

En sen kväll i augusti 2013 ser civilpoliser hur kvinnan försvinner in bakom Engelska kyrkan med en kund. Mannen grips bokstavligen med byxorna nere och kvinnan visar upp kontanterna hon fått. Mannen döms också – mot sitt nekande – till dagsböter.

Mannen som fick boten har verkat inom olika kommunala organ som arbetar för romsk inkludering i Göteborg.

Till GP säger mannen att han blev utsatt för en id-kapning på 1990-talet och att sexköparen inte var han.

– Jag har blivit utsatt för brott, jag är helt emot utnyttjande av en annan människa.

GP har så långt det är möjligt kontrollerat uppgifterna kring händelsen.

Enligt polisanmälan om sexköpet, från 2013, identifierades mannen på Rosenlund med ett svenskt körkort. De har en giltighetstid på max tio år.

Telefonnumret som har angivits i anmälan går till ett mobilsvar där mannen i fråga presenterar sig, och han har aldrig polisanmält någon id-kapning.

Under höstens granskning av hederskultur inom den romska minoriteten berättade GP om Facebookfilmer där romska flickor och kvinnor vittnar om sin oskuld, eller där män gör det i deras ställe.

En av dem är en man som arbetar på kommunala Romano center i väst, RCV.

Mannen har tidigare arbetat som romsk brobyggare samt varit med och

tagit fram en rapport för länsstyrelsen om jämställdhet mellan romska kvinnor och män.

I en livesändning på Facebook framgår att familjen till killen som skulle gifta sig med hans dotter inte fullföljt sina åtaganden. Mannen riktar sig till den tilltänkte svärsonens pappa och säger att han sprider lögn.

– Lyssna, jag är inte krisinatori, jag kan inte döma dig. Du låtsas att du kan de romska lagarna. Du vet att när man ljuger om en kvinna så blir det ett straff, va? Så lyssna på vad jag säger dig. Här kommer ingen svära sig fri för vi är inga lögnare, säger mannen från RCV på romska.

Han sitter vid ett bord med fika och snurrar irriterat en snusdosa mellan fingrarna. Dottern sitter bredvid. Mannen säger att han hellre hade tagit diskussionen öga mot öga.

– Min dotter är än i dag hemma. Den tiden när hon tar en man kommer att komma. Hon kommer inte vänta tills hon är 45 som i vissa familjer. Den dagen hon gifter sig kommer det komma fram att min dotter är oskuld. Då ska du komma att stå till svars för ryktet som du har spridit.

Mannen har tackat nej till att intervjuas. Han uttrycker sig kritiskt till GP:s översättning men har inte svarat på frågan om vad som är fel. Översättningen är kontrollerad av flera personer.

Soleyman Ghasemiani arbetar som stöd-koordinator vid riksorganisationen

Romano center i väst tillhör förvaltningen för konsument- och medborgarservice där Karim Zendegani är avdelningschef.

BILD: ANDERS YLANDER

Om GP:s granskning: Mordet som splittrar ett folk

• Under hösten har GP granskat hederskultur inom den nationella minoriteten romer. Företeelsen har varit relativt okänd men blottades i och med mordet på Nadja Blom den 30 juli 2022.

Nu skiftar vi fokus.

• När Nadja Blom mördades hade regeringens ambitiösa 20-årsplan för romsk inkludering just kommit halvvägs. I planen, som beräknas kosta hundratals miljoner kronor, har otaliga arbetstimmar plöjts ner. Projekt, föreningar, kulturhus och kommunala satsningar har startats – och lagts ner – runtom i landet.

• Men som GP:s granskning kommer att visa har det hittills resulterat i dysfunktionella organisationer, tvivelaktiga företrädare och ett majoritetssamhälle som väljer att blunda – medan få saker förbättras för en av Sveriges genom historien mest diskriminerade grupper.

Tidigare delar i granskningen finns på gp.se/nyheter/gp-granskar/mordet-som-splittrar-ett-folk

Glöm aldrig Pela och Fadime. Han förklarar att kontroll av kvinnors sexualitet är typiskt inom en hederskultur.

– Det är samma centrala krav överallt, att sexualiteten kontrolleras totalt, säger han och fortsätter:

– Oskuld och kyskhet är de centrala kraven för hederskulturen.

För RCV:s enhetschef Anna Lundqvist kommer uppgifterna om hennes anställdes Facebookfilm som en nyhet.

– Varje gång det kommer något som kan vara förtroendeskadligt till vår kännedom så kommer man titta på det, varenda sak. Men det här som du berättade om, det är inget som jag har hört innan.

Det skedde helt öppet på Facebook. Om man är en ung tjej som hör det, tror du att man vill söka sig hit?

– Jag vet faktiskt inte. Det låter jättekostigt.

– Är du ung och du är kvinna, ungdomsmottagningen är några som vi kan anvisa till. Du har rätten till din egen kropp. Nå jag vet inte... Jag får titta på det.

Maria Bogeblad har tidigare arbetat på RCV. Hennes bild är att vissa kollegor hade en kvinnosyn hon beskriver som katastro-

fal. Det ska ha yttrat sig både i hur hon själv blev bemött och i nedlåtande kommentarer om och till andra kvinnor.

– De kunde säga typ ”va, ska du som kvinna jobba, ska inte du gå hem till din man”, säger hon.

Särskilt illa var synen på kvinnor som inte följer ”de oskrivna lagarna”, enligt Maria Bogeblad.

– Exempelvis om man haft flera partners eller om man lever utanför traditionella parrelationer. Eller kvinnor som av någon orsak har behövt sälja sig.

Maria Bogeblad har anmält RCV till Diskrimineringsombudsmannen, DO. Enligt anmälan diskriminerades hon på flera grunder varav kön var en.

”Jag är kvinna i en mansdominerad miljö och har överhört samtal där en av mina kollegor uttryckligen säger att han skulle aldrig vara tillsammans med någon som tjänar mer än honom. En annan kollega har vid flera tillfällen sagt ”varför ska du bestämma?”, samt skällt på mig och en kvinnlig kollega, vilket jag aldrig har hört honom göra mot någon av männen på arbetsplatsen”, står det.

RCV tillhör stadens förvaltning för demokrati och medborgarservice. Karim Zendegani är verksamhetschef där och hade Anna Lundqvists tjänst innan hon tillträdde.

Vad tycker du att det är för kvinnosyn här?

– Det är jätteviktigt i en kommunal verksamhet att vara tydliga med att alla människor är lika mycket värda. Det gäller i hela Göteborgs stad och även på Romano center.

– Jag uppfattar att det är så på Romano center men om någon upplever att det inte är så, vill vi gärna få veta det så att vi kan hantera det.

DO gick aldrig vidare med Maria Bogeblads anmälan och Karim Zendegani uppger att han inte känner till den. Han säger dock att han självklart tycker att alla ska behandlas väl, oavsett kön.

Mia Pettersson
mia.pettersson@gp.se

Sofia Boo
sofia.boo@gp.se

Research:

Nana Eshelman Håkansson
nyheter@gp.se

Nyheter

GP granskar: Mordet som splittrar ett folk

Lena Nyberg är generaldirektör på MUCF. "Målet är ju naturligtvis att prata med kvinnorna om frågor som är viktiga ur ett jämställdhetsperspektiv också", säger hon.

ILLUSTRATION: MARIA KRISTOFERSSON

Fakta: Förordning (2022:118) om statsbidrag för hälsofrämjande insatser riktade till romer

2 § Ändamålet med bidraget är att främja romers hälsa. Bidraget syftar även till att ge civilsamhället och särskilt romska organisationer bättre förutsättningar att arbeta med hälsofrämjande insatser riktade till romer. Förutsättningar för bidrag

3 § Bidrag får lämnas för projekt som bidrar till att främja romers hälsa genom information, utbildning, aktiviteter och liknande och som personer med romsk språk- och kulturkompetens deltar i.

4 § Bidrag får lämnas till organisationer som inte är statliga eller kommunala och som

- utan vinstsyfte bedriver en verksamhet i Sverige,
- är demokratiskt uppbyggda, och
- i sin verksamhet respekterar demokratins idéer, inklusive principerna om jämställdhet och förbud mot diskriminering.

8 § Vid fördelningen av bidrag ska Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor särskilt prioritera projekt som involverar romska flickor och kvinnor. Myndigheten ska också prioritera projekt som utförs i samarbete med en kommun eller en region.

9 § Ansökningar om bidrag ska prövas med hänsyn till projektets förutsättningar att ge upphov till långsiktiga effekter.

Matlagningskurs för "tjejer och svärdöttrar" beviljades statsbidrag

Kommunala Romano center bjöd in till romsk matlagningskurs i Kvinnofolkshögskolans lokaler – riktad till "tjejer och svärdöttrar".

I bidragsansökan skrev deras partner, studieförbundet Bilda, att i romsk kultur "är det kvinnorna som lagar maten".

– För att skapa en nära relation till det romska folket måste man ofta möta dem på arenor där de känner sig hemma, säger Lena Nyberg, generaldirektör på MUCF som finansierade kursen.

I höstas bjöd kommunens romska medborgarkontor Romano center, RCV, in till matlagningskurs i samarbete med studieförbundet Bilda och Kvinnofolkshögskolan. Kursen finansierades av bidrag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF.

I Bildas bidragsansökan konstaterar studieförbundet att den romska gruppen präglas av "starka patriarkala strukturer". Samtidigt skriver de att det i romsk kultur är "kvinnorna som lagar maten, varför det är viktigt att det är kvinnor och flickor som får utbildning i hälsosam romsk matlagning." Liknande formuleringar förekommer på flera ställen i ansökan.

Sveriges radios romska redaktion

Radio romano rapporterade från kursen och publicerade flera ljud- och videoinslag från Kvinnofolkshögskolans kök. Syftet presenterades där som att "unga romska flickor ska lära sig laga traditionell romsk mat".

– Jag vet att många tjejer, svärdöttrar som är yngre, inte kan de äldre, romska maträtterna, berättar RCV:s initiativtagare i ett inlägg.

– Det är svåra maträtter och vissa tjejer och svärdöttrar vet inte hur man lagar det, säger personen senare.

Initiativtagaren har tackat nej till att intervjuas.

I en studie från Folkhälsomyndigheten från 2015 framgår att "genus-specifik arbetsfördelning", alltså ansvar för hem och matlagning, är ett område där romska flickor och kvinnor är särskilt utsatta.

Detta är också något som GP stött på upprepade gånger under höstens granskning av hederskultur inom minoriteten.

Exempelvis skriver en romsk kvinnoförening i en bidragsansökan: "Många kvinnor har stor press från sin och mannens släkt att hålla ett välskött hem med städning och matlagning till alla (...) För de som strävar efter att utbilda sig eller arbeta blir det ofta tungt lass med ifrågasättanden om samtidiga krav på perfekt hem med mera".

På sin hemsida skriver MUCF, som alltså finansierade kursen, att all deras verksamhet ska "bidra till det

jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv".

Lena Nyberg är generaldirektör på MUCF och försvarar beslutet eftersom kvinnor är prioriterade i hälsoinsatsningen.

– För att skapa en nära relation till det romska folket måste man ofta möta dem på arenor där de känner sig hemma. Precis som med andra grupper måste man lära känna dem för att prata om viktiga frågor, säger hon.

– Målet är ju naturligtvis att prata med kvinnorna om frågor som är viktiga ur ett jämställdhetsperspektiv också. Matlagningen är bara en metod för att nå dem.

Hur vet ni att kursen används så?

– Vi tar ställning till ansökan, sedan

Lena Nyberg är generaldirektör på MUCF. "Målet är ju naturligtvis att prata med kvinnorna om frågor som är viktiga ur ett jämställdhetsperspektiv också", säger hon.

BILD: LINNEA BENGSSON

utgår vi från att organisationen som får pengar gör det som står i ansökan. Får vi indikationer på att något inte fungerar så gör vi kontroller.

Enligt Bildas enhetschef Karin Hallin har även två hälsoföreläsningar som riktade sig till både kvinnor och män anordnats. Hon är i efterhand dock inte nöjd med hur de uttryckte sig i bidragsansökan.

– Nej, och vi har också formulerat oss väldigt annorlunda i den fortsättningsansökan som vi jobbar med nu. Men det fanns aldrig någon tanke på att förstärka patriarkala strukturer.

Karin Hallin säger att matlagningskursen riktade sig till flickor och kvinnor, men att den också var öppen för pojkar och män. Pratet om "svärdöttrar" tror hon kan vara ett traditionellt romskt sätt att uttrycka sig.

Enligt annonserna gällde det bara en "hälsosam romsk matlagningskurs". Varför framkom inte att det var en kurs främst för kvinnor?

– Det kan jag inte svara på, jag var inte med när de gjordes.

Det var inte för att ni inte ville skylta med det?

– Nej, det fanns ingen underliggande plan kring det alls.

Anna Lundqvist är enhetschef vid kommunala RCV. Hon säger att det är "jätteolyckligt" om det framstår som om verksamheten inte är för jämställdhet.

Bidraget från MUCF gällde hälsofrämjande insatser till romer generellt. Flickor och kvinnor ska dock prioriteras varför Anna Lundqvist uppfattade det som att Bilda inte hade något annat val än att anordna kursen endast för kvinnor.

Hade man inte kunnat göra nåt mindre könsstereotyp i sådana fall?

– Jo, det kan jag tänka.

– När RCV gick in i detta tänkte vi ju att det kunde vara något positivt och bra, vi ville inte förstärka att kvinnor ska fortsätta ta stort ansvar i hushållet.

Hur ser du på risken för att det blev så?

– Det är ju jättetråkigt om det är så. Det är olyckligt i sådana fall.

Matlagningskursen hölls alltså i Kvinnofolkshögskolans lokaler. GP har sökt rektor Mariya Voyvodova, som tidigare suttit i Göteborgs stads råd för minoriteten romer, men inte fått något svar.

Mia Pettersson
mia.pettersson@gp.se

Sofia Boo
sofia.boo@gp.se

Nana Eshelman Håkansson
nyheter@gp.se

Anna-Karin Wyndhamn: Den som lyssnar till hur kungen och kronprinsessan talar om sina roller och livsuppgifter, hör att de inte framställer sig som solitärer utan som länkar i en kedja.

Sidan 2

60 spartips som hjälper dig under pressade tiden

Ekonomi: Höga kostnader för mat och bränsle, dramatiskt höjda räntor och ett osäkert ekonomiskt världsläge sliter hårt på svenskarna. GP listar 60 enkla spartips som kan hjälpa dig att minska utgifterna i hushållet. Sidan 20

BILD: PAUL WENNERHOLM

”Du är den största. Nånsin”

Han har Joel Lundqvists brorsa tatuerad på bröstet men för Erik Andersin är det killen på armen, Joel, som är störst. Och hockeyn var det som hjälpte Erik att hitta tillbaka när livet blev stökigt.

Sidorna 40-41

Äldrerånare fick position i kommunens romska råd

Nyheter: Kvinnan och hennes medbrottslingar valde ut offer baserat på ålder, sedan genomfördes en lång rad stölder mot äldre. Fortfarande under prövotid rekryterades

hon till en hög position inom Göteborgs stads romska råd – och misstänktes samtidigt för liknande brott igen. Ingen av rådets två ordförande vill i dag prata med GP. Sidorna 6-8

Granskad firma i konkurs efter stor skattesmäll

GP granskar: Skatteverket kräver Alberts städservice på 32,6 miljoner, efter att upplägget som GP:s granskning avslöjat undkänts. Nu är det försatt i konkurs. Sidan 18

Ulf Kristersson tror att Finland går före in i Nato

Nyheter: Att statsminister Ulf Kristersson sagt att Finland troligen går före i Nato-kön gör nu att S-ledaren Magdalena Andersson kräver korten på bordet. Sidan 12

ARKIVBILD: JONAS EKSTRÖMER

Barbro Westerholm har avlidit

Nyheter: Barbro Westerholm, tidigare riksdagsledamot och den första kvinnliga generaldirektören för Socialstyrelsen, har avlidit vid 89 års ålder efter kort tids sjukdom. Sidan 16

Förskolan får 60 miljoner – inget till grundskolan

Nyheter: Förskolan får 60 extra miljoner, gymnasieskolan 34. Men till grundskolan blir det inget och det är, enligt Daniel Bernmar (V), regeringens fel. Sidan 10

Polisanmälan gör att Ingerö lämnar jobbet

Nyheter: En spritfest för nio år sedan, som enligt uppgift lett till en polisanmälan om ofredande, gör nu att KD:s partisekreterare Johan Ingerö lämnar sitt jobb. Sidan 11

Nyheter

GP granskar: Mordet som splittrar ett folk

Äldrerånare fick hög position i kommunens romska råd

Kvinnan och hennes kumpaner valde sina offer baserat på ålder, sedan genomfördes hänsynslösa stölder mot åldringarna. Fortfarande under prövotid rekryteras hon till Göteborgs stads romska råd – samtidigt som hon misstänks för liknande brott igen. Ingen av rådets två ordförande vill dock prata med GP.

– Min roll har varit ganska begränsad, skriver Hakan Önal (M) i ett sms.

För drygt åtta år sedan gick en våg av grova stölder mot äldre genom södra Sverige. Gärningspersonerna, två kvinnor och en man, lurade sig systematiskt in hos människor för att stjäla värdesaker och kontanter. De 47 personer som drabbades valdes enligt domen ut på grund av sin ålder: en var 89 år, alla andra 90 eller äldre.

– Morsan slutade att lita på folk. Hon brukade alltid gå ut och gå, ta ett varv runt kvarteret med rullatorn. Men efter det gick hon nästan inte ut alls.

Det berättar sonen till en av de drabbade. Med hänvisning till vad mamman råkade ut för tycker han det känns otryggt att citeras med namn.

Den som lurade mamman påstod sig arbeta för kommunen. Av allt att döma uppehöll hon mamman vid köksbordet medan en annan gärningsperson stal smycken och kontanter från sovrummet.

Strax innan rånet hade mamman tagit ut 2 000 kronor till sin brors begravning, berättar sonen.

– Hon kunde inte sova i sovrummet på länge efter det. Hon sov på soffan, med sin dåliga rygg. Men hon tyckte det var så obehagligt att det varit inne där.

Utöver pengarna till sin brors begravning bestals mamman på smycken med stort affektionsvärde, som sin avlidne makes vigselring.

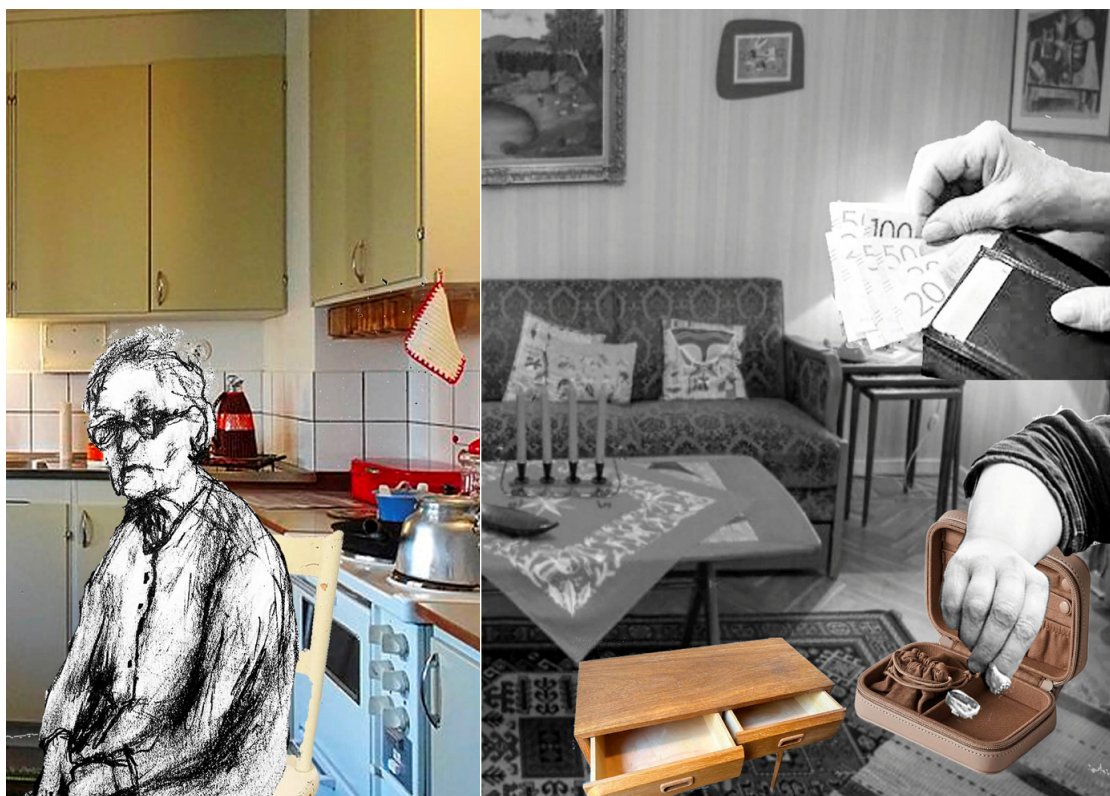
– Hon blev deprimerad efter detta. I början var jag hos henne ett par tre gånger i veckan och hon var ledsen och smågråt varje gång, säger sonen.

Våren 2016 föll hovrättsdomen mot de tre gärningspersonerna. Kvinnorna fick fyra år och åtta månader i fängelse, mannen fyra år och sex månader.

Drygt tre år efter stölderna frigades en av kvinnorna villkorligt. Under prövotiden väljs hon till vice ordförande i Göteborgs stads råd för den nationella minoriteten romer. I ett protokoll framhålls att kvinnan studerat och att hon har ”intresse för mänskliga rättigheter och romska frågor”. Domen omnämns inte.

Kvinnan tycker inte det är konstigt att hon fick posten trots domen, bland annat eftersom hon läst juridik på ett studieförbund säger hon.

– Och jag dök inte bara upp en dag, jag hade ju engagerat mig långt innan i romska frågor.

”Morsan slutade lita på folk”, säger sonen till en av de gamla som rånats i hemmet, bland annat av en kvinna som senare fick posten som vice ordförande i Göteborgs stads råd för den nationella minoriteten romer. I dag säger kvinnan att hon lagt det kriminella livet bakom sig.

ILLUSTRATION: MARIA KRISTOFERSSON

Hur ser du på risken för att det avspeglas dåligt på andra romer?

– Inte när jag själv försöker visa en förändring. Det var det jag ville visa.

– Det är klart att man alltid bär med sig det. Men man har avtjänat sitt straff, man försöker ändra sitt liv... Man kan inte få fem straff samtidigt, säger kvinnan.

Strax efter efter att hon valts till vice ordförande ska kvinnan ha varit inblandad i ett bedrägeri mot en 97-åring. Hon var då fortfarande under prövotid för sitt tidigare brott.

Enligt domen i tingsrätten hamnade 273 000 kronor från bedrägeriet på den vice ordförandens konto, pengar som sedan användes för att lösa ut guldsmycken från en pantbank.

Bedrägeriet mot 97-åringen ägde rum i mitten av januari 2019. Domen – sex månaders fängelse för grovt penningtvättsbrott – dröjde dock tills nyligen. Kvinnan har överklagat och säger i förhör att någon annan lånat hennes bankkonto:

– På den tiden var jag väldigt

engagerad i strategiska rådet för romer i Göteborgs kommun. Då kom folk fram och behövde hjälp med lite olika grejor. Den här bilen eller husbilen skulle säljas och den personen hade inget bankkonto.

Samma förklaring ger hon när GP frågar.

Kvinnan arvoderades av kommunen för sitt arbete i rådet under delar av 2019 och 2020. Därefter avsåg hon sig sin plats.

På sociala medier ser vi dock att hon fortsatt kallar sig vice ord-

”
Det är minoriteten som bestämmer vilka frågor de vill fokusera på.

Hakan Önal (M)
Politikens ordföranderepresentant i Göteborgs stads råd för den nationella minoriteten romer

förande i romska rådet när hon, efter mordet på Nadja Blom sommaren 2022, kritiserar en annan rom som uttalat sig om hederskultur inom gruppen.

Kvinnan säger till GP att hon lagt det kriminella livet bakom sig.

– Jag har stängt den dörren och slängt bort nyckeln. Jag försöker se framåt, säger hon.

Kommunstyrelsen i Göteborg har flera råd varav det romska är ett. Det har likheter med en politisk nämnd men en annorlunda funktion. Minoritetsledamöterna är inte heller förtroendevalda i lagens mening utan väljs av sin egen grupp.

Enligt GP:s granskning tycks samhället dock inte ta det romska rådet på samma allvar som vanliga politiska organ.

Rådet har två ordförande, en romsk samt en politiker från något av partierna i kommunstyrelsen.

Den romska ordföranden har i princip alltid varit den erfarna och välkända aktivisten Diana Nyman,

Om GP:s granskning:

Mordet som splittrar ett folk

• Sedan i höstas har GP granskat hederskultur inom den nationella minoriteten romer. Företeelsen har varit relativt okänd men blottades i och med mordet på Nadja Blom den 30 juli 2022. Nu skiftar vi fokus.

• När Nadja Blom mördades hade regeringens ambitiösa 20-årsplan för romsk inkludering just kommit halvvägs. I planen, som beräknas kosta hundratals miljoner kronor, har otaliga arbetstimmar plöjts ner. Projekt, föreningar, kulturhus och kommunala satsningar har startats – och lagts ner – runtom i landet.

• Men som GP:s granskning visar har det hittills resulterat i dysfunktionella organisationer, tvivelaktiga företrädare och ett majoritetssamhälle som väljer att blunda – medan få saker förbättras för en av Sveriges genom historien mest diskriminerade grupper.

Tidigare delar i granskningen: gp.se/nyheter/gp-granskar/mordet-som-splittrar-ett-folk

men när rådet genomförde sin ordförandeomröstning 2019 blev en annan romsk ledamot vald.

Det accepterade dock inte Diana Nyman. I mejlkonversationer framgår att hon ansåg att rösträkningen blivit fel och att hon ville se ett omval.

”Man kan inte utlysa nyval för att man inte är nöjd med resultatet. Det är inte demokrati”, svarade den nyvalda ordföranden, och fortsatte: ”Man kan också ifrågasätta det etiskt riktiga i att fråga vem folk har röstat på.”

En annan ledamot höll med. ”Man kan inte alltid vinna, det är så verkligheten är”, skrev personen.

Omvalet genomfördes ändå, i kommunala Romano centers lokaler. Diana Nyman segrade och den avsatta ordföranden lämnade rådet i protest.

När Nadja Blom kördes ihjäl sommaren 2022 hamnade hederskultur inom den romska minoriteten i fokus. Journalister vände sig med frågor till romska rådet, men precis

”

Det är klart att man alltid bär med sig det. Men man har avtjänat sitt straff, man försöker ändra sitt liv ...

Tidigare vice ordförande i Göteborgs stads råd för den nationella minoriteten romer

som i fallet med Romano center beslutade de romska ledamöterna att rådet inte skulle uttala sig om det som hänt.

Kommunstyrelsen klubbade dock ett yrkande där man bad romska rådet om rekommendationer för att "motverka att romer i Göteborg utsätts för hedersförtryck och för konsekvenser av parallella rättssystem". Rådet ansåg att frågeställningarna byggde på en antiziganistisk förställning och dessutom drog alla romer över en kam. Förtroendeskan blev så stor att rådet kände sig nödgat att kalla in en medlare.

Men det var inte första gången rådet duckat frågor om hedersförtryck.

2018 fick rådet en förfrågan om att vara remissinstans till Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck – men tackade nej.

Historien upprepade sig 2019 när rådet tillfrågades om inspel till Göteborgs Stads plan mot våld i nära relationer.

Detta trots att kunskap om problematiken finns i rådet.

Exempelvis är en ledamot också ordförande för en romsk kvinnoförening. Samma år som rådet avböjde att medverka till planen mot våld i nära relationer ansökte föreningen om över 860 000 kronor i bidrag för att arbeta med dessa frågor.

"Våld i nära relationer är ett allmänt samhällsproblem, men eftersom den romska kvinnan lever i en form av hederskultur i en mycket tätt sammanhållen grupp som fortfarande till stor del lever i ett

Hakan Önal (M) är politikens ordföranderepresentant i rådet. Liksom Diana Nyman vägrar han att träffas för en intervju.

ARKIVBILD: JONAS LINDSTEDT

parallelsamhälle, är hon mycket sårbar", står det i ansökan.

Stina Hansson är rådets samordnare på stadsledningskontoret. Hon säger att det var tidsbrist som gjorde att rådet inte svarade på remissen om våld i nära relationer.

– Rådet består av ideella krafter och man var tvungen att prioritera. Det året var det bland annat programmet för jämlik stad och planen för nationella minoritetsfrågor. Däremot har man nu skrivit ett remissvar till den nya planen mot våld i nära relationer.

Hon vet inte varför rådet inte medverkade till hedersplanen 2018, men utgår från att det även då berodde på tidsbrist.

Enligt Martin Wannholt (D) har medlemmar i romska rådet betraktat GP:s granskning av hederskultur inom minoriteten som "ett påhopp". Ordföranden Diana Nyman pratade med tidningen i slutet av augusti men har därefter vägrat att ställa upp på en intervju.

Då fick hon frågan om man kan ha begått brott och sitta i rådet.

– Nej, det tycker jag inte. Sedan beror det på vad det är för brott.

I dag vill inte heller politikens representant Hakan Önal (M) bli intervjuad. Efter att ha tackat ja till att ses får han se frågorna och avbokar då.

Hakan Önal skriver i ett sms att hans roll i rådet "varit ganska begränsad", samt att "det är minoriteten som bestämmer vilka frågor de vill fokusera på".

Ska vi förstä det som att du inte haft något inflytande eller ansvar?

"Mitt ansvar har legat i att planera rådets sammanträden tillsammans med minoritetens ordförande och samordnare från stadsledningskontoret. Hållit i klubban vid vartannat möte".

Hakan Önal hänvisar i stället till samordnaren Stina Hansson.

Hon känner till att det riktades kritik mot hur den första omgången av ordförandeval gick till 2019. Nu ser de över rutinerna.

– Eftersom det finns folk som anser att det gick fel till är vi väldigt noga med att strukturen blir rätt.

När vi pratar har kommunstyrelsen nyligen klubbat nya reglementen för sina råd. M, D, L och KD ville att ledamöterna ska vara skriv-

na i Göteborg, men det blev S, V, MP och C:s formulering "verksamma" som röstades igenom.

Diana Nyman är folkbokförd i Stockholm men har tidigare sagt till GP att hon vistas mycket i Västra Götalandsregionen. På deras senaste sammanträde meddelade hon dock att hon lämnar rådet.

En annan förändring, som Stina Hansson beskriver som viktig, är att rådets politiska ordförande blir ansvarig för att föra vidare rådets frågor till kommunstyrelsen.

En tidigare rådsmedlem har sagt till GP att just avsaknaden av återkoppling var problematisk.

– Samtliga råd har ansett detta, att de inte fått någon återkoppling på hur politiken tar hand om deras synpunkter, säger Stina Hansson.

Hur har rådet bidragit till regeringens 20-årsplan för romsk inkludering?

– Man har svarat på remisser, fört en stor mängd dialoger med nämnder och förvaltningar och haft öppna samråd, vilket är formen för rådet. I vilken mån politiker och tjänstepersoner använder sig av det som framkommer får man titta på i deras program, planer och arbete.

Som exempel på ett konkret åstadkommande nämner hon att äldre-, samt vård och omsorgsförvaltningen sökt statsbidrag för att stärka minoritetens rättigheter och arbeta med arbetsmarknadsinsatser.

I rådets årsrapport skymtar viss självkritik: "Rådet konstaterar att det fungerat bra att hantera enkla frågor men att det upplevts svårt att med en konstruktiv dialog kring mer känsliga frågor (...). Rekommendationen till nästa råd är därför: "Viktigt att vi tar upp och vågar prata om de svåra sakerna. Vi får försöka tänka utanför oss själva."

Mia Pettersson
mia.pettersson@gp.se

Sofia Boo
sofia.boo@gp.se

Research:

Nana Eshelman
Håkansson
nyheter@gp.se

Nästa sida: "Oerhört lågt i tak" ►►►

Fakta: Romska rådet och Romano center i väst

• I Göteborg finns två kommunala organ som ska hjälpa romer och tillvarata gruppens rättigheter: Romska rådet och Romano center i väst.

• **Romano center i väst**, RCV, etablerades 2015. Det beskrivs som ett medborgarkontor för romer och drivs med visionen "en framtid som inkluderar alla – på samma villkor".

• I förstudien kallas RCV för romskt informations- och kunskapscenter. Enligt enhetschef Anna Lundqvist har de i dag två övergripande uppgifter: Att stötta, ge råd och slussa vidare hjälpsökande till rätt samhällsinstans, samt utbilda kommunens anställda om minoritetslagen och de särskilda rättigheter som följer på den.

• **Göteborgs stads råd för den nationella minoriteten romer** inrättades 2017. Innan dess fanns två råd som inte var kommunala: Ett för resande och ett för de fyra andra romska undergrupperna.

• Rådet ska fungera som ett samrådsorgan mellan kommunstyrelsen och minoriteten

och består av en ledamot från respektive parti i kommunstyrelsen, samt tio ledamöter för den romska minoriteten (två per undergrupp). Ledamöterna är valda och arvoderas av kommunen.

• Enligt rådets reglemente är dess syfte att "bidra till att minoritetens mänskliga rättigheter respekteras, skyddas, uppfylls och främjas i samma utsträckning som för övriga medborgare i staden".

• Efter ett EU-direktiv sjösatte regeringen en **20-årsstrategi för romsk inkludering** år 2012. Målet är att romer ska ha likvärdiga livsmöjligheter som icke-romer. Göteborg och ytterligare fem orter utsågs till pilotkommuner som skulle ta fram inkluderingsmetoder att sprida.

• I regeringens vitbok framhålls att dagens romska utanförskap hänger ihop med den statligt sanktionerade diskriminering som gruppen utsattes för under lång tid. Det har bland annat handlat om registreringar, tvångsteriliseringar och återkommande fördrivning.

Fakta: Definition av hedersvåld och förtryck

Så definierar Göteborgs stad hedersrelaterat våld och förtryck:

• "När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet."

• "I hederstänkandet står förställningar om oskuld och kyskhet i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende."

• "Detta förhållande kan vara mer eller mindre uttalat och kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors liv som berör exempelvis klädval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb och giftermål och skilsmässa."

Källa: Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

Nyheter

GP granskar: Mordet som splittrar ett folk

Tidigare ledamot i romska rådet: ”Oerhört lågt i tak”

Göteborgs romska råd ägnade sig mest åt att försöka påverka socialtjänsten i frågor om omhändertagande av romska barn. Det menar journalisten Sofie Löwenmark, som satt i rådet under sin tid som förtroendevald för Demokraterna.

– Att socialtjänsten aktivt siktar in sig på romska barn, det köper jag inte för fem öre. På samma sätt som jag inte gör det när det gäller muslimska barn.

Journalisten Sofie Löwenmark från stiftelsen Doku är mest känd för sina granskningar av radikala islamistmiljöer.

2019 började hon dock arbeta som partisekreterare åt Demokraterna och kom sedermera att sitta i Göteborgs stads råd för den nationella minoriteten romer. Rådet består av representanter från både minoriteten och kommunstyrelsens partier.

I dag riktar hon svidande kritik mot hur rådet fungerade.

Enligt Sofie Löwenmark lades oproportionerligt mycket tid på att prata om socialtjänstens omhändertagande av romska barn enligt LVU. Dessutom ska fokuset ha varit ensidigt.

– De som drev frågan talade enbart om att omhändertagandena skedde på grund av rasism och diskriminering mot romer. Inte en enda gång hörde jag någon säga att det handlar om utsatta barn eller om att LVU är en skyddslag till för att hjälpa dem.

Sofie Löwenmark berättar om ett långt möte på temat, där socialsekreterare och -chefer samt berörda politiker från individutskotten bjudits in.

– Ingen av dem sa ett ord. Och någonstans kan jag förstå det, för hade man en avvikande åsikt så var det som att man var emot romer.

”*Det kändes hela tiden som att majoritetssamhället skulle anpassa sig för att möta den romska gruppen*”

Sofie Löwenmark
Journalist och tidigare förtroendevald för Demokraterna

– Min bild är att rådet i mångt och mycket fungerade som ett påverkansorgan mot socialtjänsten i kommunstyrelsens regi.

Hon är noggrann med att understryka att det är hennes upplevelse, under det drygt ett och ett halvt år hon satt i rådet. GP kan dock se att frågan återkommer regelbundet i protokollen, och under rubriken Fokusfrågor 2020 står det att social-

”Till slut kände jag, ’jag vet inte om jag orkar sitta kvar’, för jag tyckte det var så absurt”, säger Sofie Löwenmark.

BILD: PAUL WENNERHOLM

tjänsten är en ständig fokusfråga. ”Särskilt fokus på barn och unga (minoritetsrättigheter och LVU).”

De invändningar Sofie Löwenmark själv kom med ska ha bemötts med tystnad.

– Men jag kände ju på blickarna att det inte var uppskattat.

Vid ett tillfälle fick Sofie Löwenmark ett mejl med rubriken ”De tar våra barn”, om ett seminarium som skulle hållas på Stadsbiblioteket. Mejlet kom från dåvarande avdelningen för mänskliga rättigheter vid stadsledningskontoret som samordnade kommunstyrelsens olika råd.

Sofie Löwenmark reagerade starkt på formuleringen.

– Jag skrev till dem och frågade om det verkligen är rimligt att ha ett sådant anslag. Vad händer med barnens mänskliga rättigheter? Och ska man i kommunstyrelsens regi ha en sådan rubrik, riktad mot stadens socialsekreterare? Det är totalt vansinnigt.

Rådets dåvarande sekreterare bekräftar att ”Dom tar våra barn” stod med i den första kalenderbokningen till rådet.

– ”Dom tar våra barn” var det ini-

Fakta: LVU

LVU står för Lagen om vård av unga. För att ett beslut om LVU ska kunna fattas behöver tre punkter vara uppfyllda:

- Det ska föreligga ett missförhållande som har anknytning till den unges hemmiljö och/eller till den unges eget beteende.
- Missförhållandet ska medföra att det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.
- Behövlig vård kan inte ges på frivillig väg.

Det är kommunernas socialnämnder (Göteborg har fyra) som tar initiativ till LVU-vård. De skickar en ansökan till förvaltningsrätten som beslutar om vården ska ske eller inte. Förvaltningsrättens beslut kan överklagas till kammarrätten.

tiala arbetsnamnet som den av rådet utsedda arbetsgruppen valde som tema för det öppna samrådet, svarar hon i ett mejl.

– I sammanhanget handlar det

om vikten av kunskap om romernas historia i Sverige när det kommer till tvångsomhändertagande av barn. Detta för att få en förståelse för hur det än i dag är förenad med en starkt upplevd rädsla som påverkar tilltron till myndigheter.

Enligt sekreteraren ledde den fortsatta planeringen till fler frågor och när upplägget för mötet var spikat så ändrades rubriken.

Stiftelsen Doku har granskat desinformationskampanjen kring omhändertagandena av muslimska barn och Sofie Löwenmark säger att hon har ”läst hundratals LVU-domar” de senaste åren.

Att det på något vis skulle ha grumlat hennes omdöme i synen på romska rådets LVU-arbete håller hon inte med om.

– Det kan säkert någon tycka, men om jag rannsakar mig själv så ser jag inte det. För som sagt, trots att frågan lyftes om och om igen så fanns inte barnperspektivet med en enda gång.

– Det görs säkert misstag hos socialtjänsten, men i det stora hela, att socialtjänsten aktivt siktar in sig på romska barn, det köper jag inte för fem öre. På samma sätt som jag

inte gör det när det gäller muslimska barn.

Kommunens romska råd instiftades som en del i arbetet med den statliga 20-årsstrategin för romsk inkludering, men enligt Sofie Löwenmark har rådet på intet vis bidragit till inkluderingsmålen.

– Tvärtom, jag tycker att det skapade en större klyfta faktiskt. Det kändes hela tiden som att majoritetssamhället skulle anpassa sig för att möta den romska gruppen på deras villkor – eller i alla fall företrädnas villkor, säger hon och fortsätter:

– Jag kan föreställa mig att det är svårt för romska aktivister med helt andra uppfattningar om hur inkluderingen ska gå till att exempelvis skriva en debattartikel.

GP har upprepade gånger bett rådets romska ordförande Diana Nyman om en intervju, men hon vill inte prata med tidningen. Inte heller ordföranden som representerar kommunstyrelsen, Hakan Önal (M), vill bli intervjuad.

En tidigare romsk ledamot säger till GP att det stämmer att LVU-frågan diskuterades mycket under en period.

– Men det var för att det skedde massomhändertagandena av romska barn då.

Pratade ni någonsin om att LVU är en lag som finns för att skydda barn?

– Jo, absolut, det är en skyddslag, men samtidigt har vi minoritetsrättigheter och de lagarna krockar lite med varandra. Vi kan inte utgå bara från barnperspektivet, man måste få med alla delar.

I minoritetslagen understryks att romska barn har rätt till ”en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket”. Vikten av detta återfinns även i barnkonventionen.

I praktiken innebär det exempelvis att romska barn som omhändertas av socialtjänsten – om möjligt – bör placeras i hem med rätt romsk kulturkompetens.

Stina Hansson är samordnare för romska rådet och deltar alltid på deras möten. Hon bekräftar att de romska ledamöterna uttryckt oro kring hanteringen av LVU-ärendena.

– Med familjehemsplacering och så vidare. Man har inte tyckt att det levt upp till lagstiftningen, säger hon.

Stina Hansson tycker inte att romska rådet lagt oproportionerligt mycket tid på LVU-frågan.

– Nej. Hur socialtjänsten agerar är en viktig och strategisk fråga för rådet.

Mia Pettersson
mia.pettersson@gp.se

Sofia Boo
sofia.booo@gp.se

Läs mer: Tidigare delar i granskningen:

gp.se/nyheter/gp-granskar/mordet-som-splittrar-ett-folk